

Adroddiad i'r:	Cabinet
Dyddiad y Cyfarfod:	15 Rhagfyr 2015
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Y Cynghorydd Julian Thompson-Hill / Richard Weigh, Prif Swyddog Cyllid
Awdur yr Adroddiad:	Steve Gadd, Prif Gyfrifydd
Teitl:	Adroddiad Cyllid

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn rhoi manylion am gyllideb refeniw ac arbedion y Cyngor fel y cytunwyd arnynt ar gyfer 2015/16. Mae'r adroddiad hefyd yn rhoi diweddariad cryno o'r Cynllun Cyfalaf yn ogystal â'r Cyfrif Refeniw Tai a'r Cynllun Cyfalaf Tai.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Pwrpas yr adroddiad yw rhoi diweddariad ar sefyllfa ariannol bresennol y cyngor.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod yr Aelodau yn nodi'r cyllidebau a bennwyd ar gyfer 2015/16 a'r cynnydd yn erbyn y strategaeth y cytunwyd arnynt ar gyfer y gyllideb.

4. Manylion yr Adroddiad

Mae'r adroddiad yn crynhoi cyllideb refeniw'r Cyngor ar gyfer 2015/16 yn **Atodiad 1**. Cyllideb refeniw net y Cyngor yw £185 miliwn (£188 miliwn yn 14/15). Rhagwelwyd y bydd tanwariant o £0.410 miliwn ar wasanaethau a chyllidebau corfforaethol (£0.298 miliwn o danwariant ar ddiwedd mis Hydref). Mae manylion pellach ynglŷn â'r rhesymau dros yr amrywiaethau a'r risgiau a thybiaethau sy'n sail iddynt wedi'u hamlinellu isod.

Cytunwyd ar arbedion o £7.3m fel rhan o'r gyllideb ac mae crynodeb o'r arbedion yn **Atodiad 2**. Mae £6.647 miliwn (91%) o'r arbedion eisoes wedi'u cyflawni. Fel yr adroddwyd yn fanwl fis diwethaf rhagwelir y bydd y 9% o'r arbedion sy'n weddill wedi'u cyflawni erbyn 2016/17 fan bellaf.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheoli cyllidebau refeniw a chyfalaf y cyngor yn effeithiol a chyflawni'r strategaeth gyllidebol y cytunwyd arni yn sylfaen i weithgarwch ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Mae manylion gwasanaethau sylweddol ar gael yn y paragraffau isod.

Gwasanaethau Plant- Disgwylir y bydd y gwasanaeth yn gorwario o £237mil (£237mil o orwariant fis diwethaf). Fel y nodwyd y mis diwethaf mae bob amser y posibilrwydd o newidiadau i leoliadau costau uchel y gall gael effaith niweidiol ar yr alldro a ragwelir yn y gwasanaeth hwn. Parheir i obeithio y gall y gwasanaeth leihau'r gorwariant amcanol cyfredol trwy reoli arbedion swyddi gwag, fel arall bydd y pwysau'n cael ei ariannu trwy Gronfa Wrth Gefn Lleoliadau Arbenigol.

Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd – Rhagamcanir y bydd y gwasanaeth yn tanwario o £60mil (£50mil fis diwethaf) oherwydd gweithrediad cynnar arbedion y gyllideb a gytunwyd.

Gwasanaethau Priffyrdd ac Amgylcheddol – Mae risgiau'n ymwneud â Chludiant Ysgol, Parcio a'r gwaith a wnaed ar ran Asiantaeth y Cefnffyrdd yn parhau yn 2015/16. Mae'r camau rheoli canlynol wedi'u nodi:

- **Parcio** - Gwell rheoli perfformiad ar gyfer y staff gorfodi i gynyddu incwm PCN ac adolygiad o gostau gweithredol wedi'i weithredu'r llynedd. Mae tariffau prasio ar gyfer y meysydd parcio yn cael eu hadolygu.
- **Cludiant Ysgol** – Cafwyd cyfarfod grŵp tasg a gorffen i ystyried yr opsiynau i leihau'r duedd o orwario yn y maes hwn. Mae hyn wedi arwain at gyflwyno polisi Cludiant Ysgol diwygiedig (yn weithredol o fis Medi 2015) a fydd yn ceisio symud y gwasanaeth i adennill costau. Mae effaith y polisi newydd ar sefyllfa'r gyllideb yn cael ei fonitro'n agos ochr yn ochr ag effaith pwysau parhaus o ran demograffeg, cludiant i golegau a gofynion AAA. Fel yr adroddwyd fis diwethaf mae'r contractau ar waith ar gyfer y flwyddyn academaidd 15/16 wedi cael eu harchwilio a rhagwelir ar hyn o bryd bod yna bwysau net o oddeutu £55 mil yn y maes hwn.
- **Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru** - Mae'r gwasanaeth wedi gostwng costau er mwyn cyfyngu effaith y gostyngiadau yn yr incwm ffioedd sy'n hysbys ar hyn o bryd. Fodd bynnag, fel yr adroddwyd y mis diwethaf, rhagwelir y bydd gostyngiadau pellach mewn incwm a lefelau gwaith yn y maes hwn sydd wedi arwain at bwysau o £80 mil.

Mae'r pwysau penodol a amlygwyd uchod wedi'u gwrthbwysu'n rhannol gan nifer o danwariant mewn manau eraill o fewn y gwasanaeth. Felly amcanestynnir ar hyn o bryd y bydd y gwasanaeth yn gorwario £112 mil (£101mil o orwariant wedi'i adrodd fis diwethaf) er y bydd rheolwyr yn parhau i geisio canfod arbedion yn ystod y flwyddyn i wrthbwysu'r pwysau hwn.

Gwella Busnes a Moderneiddio – Fel y mis diwethaf, rhagamcanir y bydd y gwasanaeth yn tanwario o £89mil yn bennaf oherwydd arbedion swyddi gwag mewn perthynas â chyflawni effeithlonrwydd yn fuan a gytunwyd fel rhan o arbedion Cam 4 yn 2016/17.

Gwella Ysgolion a Chynhwysiant – Rhagwelir y bydd y gwasanaeth yn tanwario o £111mil (£10mil o danwariant wedi'i adrodd fis diwethaf). Mae £33mil o'r tanwariant yn deillio o gyflawni effeithlonrwydd Gwasanaeth Llyfrgell Ysgolion yn gynnar, mae'r £78mil sy'n weddill yn deillio o arbedion swyddi gwag dros dro cyn uno'r gwasanaeth gyda'r Gwasanaethau Plant. Gobeithir y gellir defnyddio'r tanwariant yn y dyfodol i gynorthwyo i ariannu gofynion ychwanegol y gwasanaeth o ganlyniad i Fil Drafft Tribiwnlys Addysg ac Anghenion Dysgu Ychwanegol sy'n nodi cynigion ar gyfer system ddeddfwriaethol newydd i gefnogi plant a phobl ifanc, 0-25 oed, sydd ag anghenion dysgu ychwanegol. Mae risg yn parhau o ran alldro a ragwelir ar gyfer maes gwasanaeth y tu allan i'r sir gan nad ydym wedi derbyn hysbysiadau ar gyfer Tymor yr Hydref gan yr Awdurdodau Lleol eraill hyd yn hyn. Fodd bynnag gallai'r gwasanaeth ddefnyddio Cronfa Wrth Gefn Allan o'r Sir pe bai gorwariant yn cael ei ragweld yn y maes hwn.

Ysgolion – Y rhagamcan diweddaraf ar gyfer balansau ysgolion yw £1.894 miliwn, sy'n ostyngiad o £1.644 miliwn ar falansau a ddygwyd ymlaen o 2014/15 (£3.538 miliwn). Mae adroddiadau monitro wedi'u cyflwyno i'r adran gyllid yn nodi'r risgiau a'r tybiaethau sydd wedi hysbysu'r rhagamcanion a chrynodebau'r cynlluniau sydd ar waith i ddefnyddio cronfeydd wrth gefn a/neu ddelio â diffygion ariannol a ragwelir. Rhagwelir y bydd y gyllideb heb ei dirprwyo yn gorwario o £68mil oherwydd costau ychwanegol sy'n gysylltiedig ag ehangu Band Eang mewn Ysgolion. Gobeithir y bydd y gorwariant hwn yn cael ei fantoli yn erbyn gostyngiad mewn costau pensiwn hanesyddol, er ni fydd y ffigyrau hyn yn hysbys tan ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Corfforaethol – Rhagamcanir y bydd tanwariant yn y Cyllidebau Corfforaethol o £0.454 miliwn ar hyn o bryd. Y dybiaeth ar hyn o bryd yw y bydd tanwariant corfforaethol yn cael ei ddefnyddio i gefnogi darpariaeth y Cynllun Corfforaethol. Mae adolygiad o gronfeydd wrth gefn a darpariaethau corfforaethol yn parhau ac adroddir ar hyn mewn adroddiadau monitro yn y dyfodol.

Risgiau / Tybiaethau Gwasanaethau Eraill - Er y rhagamcanir y bydd gwasanaethau eraill yn adennill arian ar hyn o bryd mae nifer o risgiau a thybiaethau fydd yn cael eu monitro'n agos dros y misoedd nesaf a'u hadrodd i'r Aelodau.

Fel yr amlygwyd fis diwethaf, un risg sy'n dod i'r amlwg ar gyllidebau corfforaethol yw tebygolrwydd y cyfraniadau pellach yn cael eu codi i wasanaethu rhwymedigaethau'r cyngor (ynghyd â'r rhan fwyaf o rai eraill yn y DU) o ran y cyn Gwmni Yswiriant Municipal Mutual. Roedd cynghorau yn gyd-aelodau o'r cwmni ac maent wedi etifeddu rhwymedigaethau ar ôl iddo ddirwyn i ben. Mae'r rhwymedigaethau yn ymwneud â hawliadau hanesyddol. Mae hyn yn dilyn £393 mil a dalwyd yn 2014/15. Nid oes unrhyw ffigurau wedi cael eu dyfynnu eto i dalu'r ardoll ddiweddaraf ond mae amlygiad mwyaf y cyngor yn £2.225miliwn. Er nad ydym yn disgwyl derbyn hysbysiad ynglŷn â'r rhwymedigaeth ariannol cyn mis Mawrth 2016, mae'n debyg y bydd y ffigur yn debyg i'r hyn a dalwyd yn 2014/15, ac os felly, bydd yn cael ei ariannu o gronfa arian at raid corfforaethol.

Ar ddechrau 2015/16 roedd cronfeydd arian parod y **Cynllun Corfforaethol** yn £17.413 miliwn. Gan ganiatáu ar gyfer ariannu a gwariant sydd wedi eu rhagamcan yn ystod y flwyddyn, amcangyfrifir y bydd balans y Cynllun Corfforaethol ar ddiwedd y flwyddyn yn £4.231m.

Mae crynodeb o **Gynllun Cyfalaf** y Cyngor yn **Atodiad 3**. Mae'r cynllun cyfalaf cyffredinol a gymeradwywyd yn £48.3miliwn ac mae'r gwariant hyd yma yn £26.9m. Hefyd yn Atodiad 2 mae'r gwariant arfaethedig o £26.4m yn 2015/16 ar y **Cynllun Corfforaethol**. Yn **Atodiad 4** mae diweddariad ynglŷn â'r prif brosiectau sydd wedi eu cynnwys yn y Cynllun Cyfalaf.

Y **Cyfrif Refeniw Tai (CRT)**. Mae'r sefyllfa refeniw ddiweddaraf yn rhagdybio y bydd cynnydd mewn balansau ar ddiwedd y flwyddyn o £139mil o'i gymharu â chynnydd yn y gyllideb o £168mil. Rhagamcanir y bydd balansau CRT yn £1.990miliwn ar ddiwedd y flwyddyn. Rhagolwg gwariant y Cynllun Cyfalaf Tai yw £5.4m. Bydd unrhyw lithriad yn y cynllun cyfalaf yn cael ei ddwyn ymlaen i'r Cynllun Cyfalaf Tai ar gyfer 2016/17.

Rheoli'r Trysorlys - Ar ddiwedd mis Tachwedd, roedd cyfanswm benthyciadau'r cyngor yn £196.342m ar gyfradd gyfartalog o 4.8%. Roedd balansau buddsoddi yn £15.5miliwn ar gyfradd gyfartalog o 0.54%.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Aseiad o Effaith ar Gydraddoldeb (AEC) a gynhaliwyd ar y penderfyniad?

Cafodd aseiad o effaith manwl ei lunio yn rhan o'r broses gosod y gyllideb, a chafodd ei gyflwyno i'r Cyngor ym mis Rhagfyr 2014

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgorau Archwilio ac eraill?

Yn ogystal ag adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol, mae proses y gyllideb wedi cael ei ystyried gan y Tîm Gweithredol Corfforaethol, Uwch Dîm Arweinyddiaeth, cyfarfodydd briffio'r Cabinet a briffio'r Cyngor. Roedd cynigion penodol yn cael eu hadolygu gan bwyllgorau archwilio. Roedd deg gweithdy'r gyllideb wedi'u cynnal gydag aelodau etholedig i archwilio cyllidebau gwasanaeth ac ystyried cynigion y gyllideb.

Roedd ymarfer ymgysylltu â'r cyhoedd i ystyried effaith cynigion y gyllideb ac mae trafodaethau'n parhau rhwng rai o wasanaethau'r cyngor sir a rhai cynghorau Tref. Mae'r cyngor wedi ymgynghori â'r partneriaid trwy'r Bwrdd Gwasanaeth Lleol ar y Cyd a chynhaliwyd trafodaethau penodol gyda'r Heddlu.

Fe ddiweddarwyd pob aelod staff ynghylch y broses gosod y gyllideb, ac fe ymgynghorwyd yn llawn â staff a fydd yn cael eu heffeithio, neu fe fydd ymgynghori'n digwydd â nhw, yn unol â pholisïau a gweithdrefnau AD y Cyngor. Ymgynghorwyd â'r Undebau Llafur trwy'r Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae'n bwysig bod gwasanaethau'n parhau i reoli cyllidebau'n ddoeth a bod unrhyw arian dros ben o fewn y flwyddyn yn cael ei ystyried yng nghyd-destun y sefyllfa ariannol tymor canolig, yn arbennig o ystyried graddfa'r gostyngiadau y mae'n ofynnol eu gwneud yn y gyllideb yn ystod y ddwy neu dair blynedd nesaf.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Dyma'r cyfnod ariannol mwyaf heriol y mae'r cyngor wedi ei wynebu a byddai methu â chyflawni'r strategaeth y cytunwyd arni gogyfer â'r gyllideb yn rhoi mwy o bwysau ar wasanaethau yn y flwyddyn ariannol gyfredol ac yn y dyfodol. Bydd monitro a rheoli'r gyllideb yn effeithiol yn helpu i sicrhau bod y strategaeth ariannol yn cael ei chyflawni.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol o dan Adran 151, Deddf Llywodraeth Leol 1972 wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu eu materion ariannol yn briodol.